

mellé Alexa a saját alanyi vívódásait is felvette a könyvbe. E vívódások egyike az a fent említett s rövidzárlatszerűen megakadt vallomás is, amelynek tanulságait a jövő generáció vagy emlékként átveszi, vagy maga is megéli. Lehet így. És lehet úgy. Mindenesetre igen hamar, már harminc-negyven év múlva tudni fogjuk, hogy anno helyesen döntött-e...

KELEMEN LAJOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2003,
135 oldal, 2100 Ft)

**SZABÓ ILDIKÓ –
BAJOMI LÁZÁR DÁVID:**

Magyarok Párizsa

Az Enciklopédia Kiadó a közel-múltban *Magyarok Nyomában Külföldön* címmel új könyvsorozatot indított. A Jankovics József szerkesztette rendhagyó útikönyvsorozat második darabja kontinensünk egyik legszebb városa, Párizs magyar emlékeit dolgozza fel. A kötetben párhuzamosan érvényesülnek a kultúrtörténeti és a turisztikai szempontok, ennek köszönhetően egy igen jól felépített, a hagyományos útikönyveket kiegészítő kiadványt vehet kezébe az utazni vágyó olvasó. A rövid, általános bevezetőt a magyarok párizsi jelenlétét, francia

kapcsolatait bemutató fejezet követi, amely vers- és prózarészletekkel illusztrálva Géza fejedelem francia szerzetesekkel való kapcsolatfelvételtől egészen napjainkig tekinti át a magyar–francia kapcsolatrendszer főbb, elsősorban kulturális találkozási pontjait, többek között az 1956 utáni változatos párizsi magyar irodalmi-kulturális sajtó legfontosabb kiadványait, az Irodalmi Újságot, a Magyar Műhelyt, a Magyar Füzeteket is bemutatva.

A gyakorlatban (városnézés közben) legjobban hasznosítható a *Párizs magyar emlékei* című, 152 tételt áttekintő fejezet, amelyből megtudhatjuk, melyek azok a hidak, szigetek, utcák, temetők, épületek, szállodák, pályaudvarok, kávéházak, szórakozóhelyek, amelyeknek magyar vonatkozásai vannak, s a fejezet átböngészése után, egy hosszabb párizsi tartózkodás alatt talán szánunk időt a világ egyik legismertebb temetőjében Nagy Imre emlékművének, vagy a városról csodálatos verset író Radnóti Miklós emléktáblájának megkeresésére. Egyes emlékek azért fontosak számunkra, mert megihlették valamely nagy magyar művészt, pl. a Notre-Dame-ról Radnóti és Somlyó György is írt verset, a Saint-Michel hídról csaknem száz éve Tihanyi Lajos készített festményt, a legtöbb Budapestről érkező vonatot fogadó híres pályaudvarról, a Gare de l'Est-ről Ady Endre írt csodás költeményt. De más jellegű

magyar vonatkozású dolgokat is megtudhatunk a kötetből; szerzői például megemlékeznek a legendás szórakozóhelyet, a Folies-Bergère-t 1936 és 1992 között igazgató Gyarmathy Mihály önzetlenségéről, aki a rendszerváltásig ingyen jegyeket osztogatott a magyar turistáknak, sőt nem egy esetben még némi zsebpénzzel is ellátta az igen kis valutakerettel rendelkező látogatókat. Sajnálatos, hogy a képzőművészet iránt érdeklődő múzeumlátogatók nem kapnak teljes körű áttekintést; Párizs magyar emlékei között érdemes lett volna minden olyan múzeumot felsorolni, amelyben magyar festő műve látható. Különösen fájdalmas, hogy Centre Pompidou bemutatásánál csak a benne található múzeum elődjében egykor látható magyar mesterművek felsorolása olvasható, pedig az 1977-ben átadott Modern Művészeti Múzeumban az itthon kevésbé ismert egykori Vaszary-tanítvány festő, szobrász Kemény Zoltán (1907–1965) művei bemutatásának egész termet szántak a múzeum kurátorai. Kemény Zoltán életútjának rövid ismertetése sajnos az egyébként jól összeállított életrajzi adattárból is hiányzik.

A Párizs környéki magyar emlékek téra is gazdag képet mutat, megismerhetjük, hogy mit írt 1628-ban Szepsi Csombor Márton a francia királyok temetkezési helyeként ismertté vált Saint-Denis bazilikáról,

miként emlékezett Teleki József gróf Rousseau-nál tett 1761-es találkozójáról, mit csinált Rákóczi Versailles-ban.

A kortárs magyar irodalom ismerői örömmel vették volna, ha Marly-le-Roy bemutatásánál a kötet szerzői megemlékeztek volna arról, hogy évtizedeken keresztül itt (valamint a Bécs melletti Hadersdorfban) tartották a Magyar Műhely szerkesztői szakmai tanácskozásait, amelyen számos anyaországi, valamint erdélyi, felvidéki, vajdasági alkotót láttak vendégül. Ráadásul ugyanitt, az 1980 májusában tartott konferenciáján olvasta fel a magyar neoavantgárd legnagyobb hatású alkotója, Erdély Miklós (1928–1986) a *Tézisek az 1980-as marlyi konferenciához* című nagy hatású művészetelméleti írását.

Én még szívesen olvastam volna például Simonyi óbesteréről, a viláckiállításról, az 1900-as olimpia egyetlen magyar aranyérmeséről, a diszkoszvető Bauer Rudolfról, vagy a Videoton futballcsapatának 1986-os nagysikerű párizsi UEFA-mérkőzéséről, de az ilyen, s a korább említett hiányosságok ellenére is egy áttekinthető, haszonnal forgatható, értékes könyvet vehet kezébe az olvasó, amit két utazás között is érdemes lesz fellapozni.

L. SIMON LÁSZLÓ

*(Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2003,
195 oldal, 2000 Ft)*